

Avskrivet av Gunilla Kindberg.

Tisdagen den 8 oktober 1940

Kollektiv tvätt i Boxholm

Den gamla mejeribyggnaden vid Boxholms bruk har blivit en hypermodern tvättstuga

De bedrövliga tvättförhållandena på landsbygden är en aktuell fråga som fordrar sin snara lösning. Hushållningssällskapen och deras hemkonsulenter har arbetat i upplysnings- och propagandasyfte och riksdagen har beviljat anslag. På en mängd orter i landet har arbetats för anläggning av andelstvättstugor. I Skåne och västra Sverige finns nu flertalet av de nystartade tvättinrättningarna. Landsbygdens industriarbetare har på många håll erhållit mönstergilla tvättmöjligheter utan det allmännas medverkan.

De stora järn- och träindustriföretagen i Bergslagen och Norrland har varit de som först förverkligat idén om kollektiva maskintvättinrättningar med stor kapacitet och förnämlig utrustning. Företag såsom Hofors bruk, Uddeholmsbolaget, Korsnäsverken, Grängesberg, Hällefors bruk m. fl. har numera stora maskinellt utrustade tvättinrättningar, där arbetarehustrurna kommer med sin smutsiga tvätt och efter några timmar kan återvända hem med kläderna tvättade, torkade och manglade, färdiga att lägga i linneskåpet.

Boxholms bruk är den första östgötaindustri som anlagt en kollektiv tvättinrättning av stora mått och av modernaste slag för sitt folk. Efter över ett års förberedelser och byggnadsarbete står det nu färdigt och på måndagen togs den för första gången i bruk med demonstration i närvaro av representanter för Ekeby kommun, Bohus mekaniska verkstads AB, Göteborg, hemkonsulenten fröken Rut Wallenstein samt pressen.

Idén att vi skulle göra en tvättinrättning kom på mig som ett skott, berättar bruksdisponent Jonas Hult. När vi i juli förra året fick det nya mejeriet färdigt och den gamla mejeribyggnaden stor tom, ville jag finna någon användning för den. Jag kände väl till vad industrier på andra håll gjort för tvätten, och det stod klart för mig att mejeribyggnaden passade utmärkt för en tvättinrättning. Dessa industritvättinrättningar har ju blivit högt uppskattade av husmödrarna och betyder mycket för folkets hygien och trevnad. Här i Boxholm ville vi göra vad vi kan av rimliga förbättringar i socialt avseende.

Tvättinrättningens tillkomst är ett led i detta vårt arbete. Det är för folkets icke för bolagets skull den kommit till. Jag är också livligt övertygad om att man skall förstå att värdera den, även om det här som på andra håll kanske finns husmödrar med inrotade gamla vanor och misstänksamhet mot allt nytt, innan de själva fått göra bekantskap med det.

För att utröna husmödrarnas intresse för en maskintvättanläggning fick en hel busslast av dem förra året göra en studieresa för att bese Hällefors bruks tvättinrättning. När de kom därifrån fulla av belåtenhet med vad de fått se, satte vi igång.

Kontrakt gjordes upp med Bohus mekaniska verkstads AB i Göteborg, som vi väl kände till från Hällefors tvättinrättning och som utfört ett mycket stort antal industritvättinrättningar i

landet. Bohus har inte blott levererat maskiner och all annan utrustning utan också planlagt det hela, både anläggningar och drift, allt till vår fulla belåtenhet.

Tvättinrättningen kunde ha varit färdig tidigare – maskinerna har länge varit magasinerade här – men då vi velat utföra så mycket som möjligt av byggnads- och installationsarbeten med brukets eget folk och då det dess bättre varit fullt upp att göra här, har brukets produktion fått komma i främsta rummet. Så långt disponent Hult.

När de inbjudna beser den nya tvättinrättningen finner de ingenting som erinrar om ett nedlagt mejeri. Till det inre och yttre presenterar sig byggnaden som helt ny trots att den i verkligheten är femtio år gammal, men så har också omändringsarbetena varit genomgripande.

Byggnaden inrymmer expedition för föreståndarinnan, klädrum, toalett och duschrum. Man kommer sedan in i blötlägningsrummet vid vars väggar blötlägningsvagnarna av rostfri plåt med låsbara lock står placerade. Därefter kommer de fem tvättplatserna, skilda åt av halvhöga väggar och i storlek som mindre bostadsrum. I varje tvättplats finns en 24- kilos tvättmaskin, där kläderna tvättas, kokas och sköljs på fem kvarts timme utan att vidröras med händerna. Dessutom finns plats för handtvätt av strumpor, silkesplagg och dylikt, medan maskinerna arbetar och sköter sig själva.

Tvättmaskinerna, som är av rostfri plåt, är lättskötta och fullt pålitliga. De är försedda med automatiska luckspärrar som utesluter varje risk för fingrarna. Från tvättplatserna går kläderna till centrifugen, där de urvattnas eller halvtorkas under stor hastighet men för kläderna fullständigt ofarlig rotation. Kläderna ligger nämligen helt stilla på sin plats i den rostfria roterande skålen. Genom centrifugalkraften slungas vattnet ur kläderna. Denna procedur tar blott 5 á 10 minuter. Kläderna är nu lagom torra för varmmangling och det sker i den rymliga mangelsalen där två ångmanglar är placerade. Här möter oss det stora undret. I ångmangeln inmatas de halv våta kläderna mellan en filtklädd sakta roterande vals och ett stort ånguppvärmt ”strykjärn”, bestående av en gjuten halvcylinder, som omsluter nedre delen av valse. Det tar ungefär en minut för ett lakan att passera strykjärnet, och man kan konstatera att ingen handstrykning kan åstadkomma ett så jämt och vackert arbete som en varmmangel. Särskilt gäller detta tunna, fina brodyrdukar. I mangelsalen finns även torkrum, som genomströmmas av utifrån kommande frisk luft, som uppvärmts. Här torkas tyngre och tjockare plagg såsom filtar, stickat ylle, rockar, överdragskläder och dylikt. För vissa behov finns även en kallmangel.

I husets andra våning har inretts två bostadslägenheter, av vilka tvättinrättningens föreståndarinna disponerar den ena.

För uppvärmningen av maskinerna har anlagts en mellan 300 och 400 meter lång ångledning från brukets ångkraftcentral.

Ombyggnadsarbetena och de elektriska installationerna har utförts av brukets egen personal medan ledningar och maskinernas installation har utförts av A. M. Carlsson & Co, Tranås.

Hemkonsulent fröken Rut Wallenstein var mycket imponerad av anläggningen och framhöll att Boxholm kunde skatta sig lyckligt åt att ha en sådan. All tvätt enligt den gamla ohygieniska metoden skall bort, förklarade fröken Wallenstein, och ansåg att tiden nu mer än någonsin är lämplig för en anläggning som denna.

Innan man skildes efter den intressanta och lärorika demonstrationen framförde riksdagsman F. O. Ericson de inbjudnas tack till Boxholms AB. Likaledes tackade han på Ekeby kommuns vägnar bolaget för denna anläggning som han var övertygad omskulle vinna allas gillande.

Boxholms husmödrar kan de närmaste dagarna bese tvättinrättningen och så småningom lära sig maskinernas skötsel.

Anläggningen i sin nuvarande omfattning är tillräcklig för c:a 300 familjer men kan fullt utbyggd räckä för 400 à 500.

S – t